

17. MĄDROŚĆ JAKO DAR

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Mądrość może być rozpatrywana jako zwieńczenie procesu rozwoju, cnota intelektualna, sprawność moralna i wartość związana z rozeznaniem i zachowaniem się na miarę danej chwili.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualno-moralny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Odkrywanie daru mądrości.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność planowania swojego rozwoju intelektualnego.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czym jest mądrość?
- Na czym polega autentyczny rozwój człowieka?
- Moje poszukiwanie prawdy i wiedzy.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Poszukiwanie wiedzy i mądrości wpisane jest w naturę człowieka.
- Każda osoba jest powołana do współuczestnictwa w procesie rozwoju cywilizacji.
- W pracy ludzkiej obowiązuje zasada prymatu osoby przed rzeczą.

→ ZASADY

- Kształtuję w sobie postawę ciągłego zdobywania mądrości.
- Uczciwie i rzetelnie wypełniam obowiązki związane z rodziną, szkołą i najbliższym otoczeniem.
- Mądrze używam rzeczy, ponieważ wiem, że są one podporządkowane mojemu człowieczeństwu i powołaniu.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Integralny rozwój człowieka umożliwia prawdziwy postęp cywilizacyjny.
- Rozwój techniczny musi iść równoległe z rozwojem duchowym i moralnym.
- Zdobyte wykształcenie powinno służyć sprawiedliwości i dobru człowieka.

→ ZASADY

- Pomagam dziecku w formułowaniu odpowiedzi na fundamentalne pytania dotyczące sensu ludzkiego życia i jego przeznaczenia.
- Wskazuję na wiarygodne instytucje naukowe.
- Jestem gotów do dzielenia się mądrością życiową z moim dzieckiem.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Mądrość zakłada posiadanie wiedzy.
- Szkoła kształci i wychowuje osobę.
- Poszukiwanie mądrości dokonuje się poprzez doświadczenie fizyczne i duchowe.

→ ZASADY

- Kształtuję postawę ufności wobec autorytetów naukowych.
- Umożliwiam uczniom dostęp do wiedzy.
- Nieustannie doskonalę własne umiejętności pedagogiczne i zawodowe.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie w grupach przygotowują pracę na temat „Jak przejawia się dar mądrości?”. Każda grupa ma za zadanie opracować wybraną dziedzinę życia

społecznego pod kątem przejawów mądrości i zachowań, które budują społeczeństwo oparte na wartościach. Następnie na forum klasy porównywane są końcowe wyniki prac, uczniowie wraz z nauczycielem dokonują podsumowania pracy w grupach.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młody człowiek wierzy, że jest w stanie poznać rzeczywistość, która go otacza, i zgłębić mądrość. Podejmuje wysiłek, by ją poznać i zrozumieć. Dokonaniami współczesnej cywilizacji posługuje się tak, aby rozwijały jego człowieczeństwo. Przyjmuje rady i wskazówki osób, które uważa za autorytet. Umie się dzielić własnymi osiągnięciami naukowymi. Pomaga rozwijać się intelektualnie innym osobom. W ten sposób osiąga mądrość.

1.10. ZAGROŻENIA

Bez poszukiwania mądrości młody człowiek może utracić motywację do poznawania otaczającej go rzeczywistości. Brak wiedzy o świecie, w którym żyje,

może spowodować u osoby stan wyobcowania. Nie będzie ona umiała nawiązywać relacji z innymi osobami lub zacznie się bać drugiego człowieka i nieufnie go traktować. Nieprzestrzeganie zasad etycznych i norm moralnych w zdobywaniu wiedzy może prowadzić młodego człowieka do manipulacji wytworami nauki w osiągnięciu własnych korzyści w sposób egoistyczny.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

STARA BAŚŃ

”

- Na wiecu się to obradzi lepiej – odezwał się Doman – zwołujemy wiec.
- Nim wici roześlemy – przerwał stary – pojedźmy po dworach, nie mówiąc nic, aby języka powziąć. Jedźmy razem, Domanie, i po kmieciach, i po Leszkach.
- Jedźmy, ojciec Wiszu – potwierdził Doman – jam gotów. Spoczniście u mnie, dalej ja ruszę z wami.
- Jak myślicie, dokąd? – spytał stary.
- Z kmieci... do starego Piasta – na naradę, ubogi człek, ale mądry. Milczy, ale więcej wie od tych, co gadają.

↑ J.I. Kraszewski, *Stara baśń*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – De Agostini Polska, Wrocław 2003, s. 96-97.

KOMENTARZ

Józef Ignacy Kraszewski (1812-1887) w *Starej baśni* przenosi czytelników w czasy Piasta – nazywanego w powieści Piastunem – legendarnego protoplasty dynastii Piastów, do kolebki państwowości polskiej w okolicy jezior Gopło i Lednica. Powieść przesiąknięta jest motywem walki dobra ze złem. Do zwycięstwa w tej walce nie wystarczy jednak siła oręża, potrzeba bowiem mądrości i sprytu, którym wykazuje się Piast.

W społecznościach tradycyjnych mądrość jest zwykle wiązana z kulturą ustnego przekazu doświadczenia życiowego, moralności, sztuki życia i jest przypisywana zwłaszcza osobom starszym. Przykładem takiej formacji są liczne sentencje, maksymy, przysłowia, przekazujące doświadczenia i rady obejmujące fizyczne, intelektualne i moralne dziedziny wychowania. Żeby zrozumieć świat, nie wystarczy gromadzić faktów, choćby najciekawszych, trzeba przyjąć postawę, która pozwala dociekać głębszego sensu rzeczy w ich wzajemnej relacji oraz w odniesieniu do całej rzeczywistości. Potrzebna jest wiedza szczególnego rodzaju, wykraczająca poza poznanie funkcjonowania świata; wiedza, która nie tyle odpowiada na pytanie: „Jak coś zrobić?”, ile raczej: „Dlaczego człowiek powinien to robić?”. „Dlaczego?” to znaczy nie tylko „Z jakiego powodu?”, ale też „W jakim celu?”.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Problematyka mądrości jest nierozzerwalnie związana z historią filozofii, która z języka greckiego oznacza umiłowanie mądrości. Od starożytności filozofowie łączyli pojęcie mądrości z wiedzą, cnotą i przykładowym życiem. Mądrość wiąże się z pewną zdolnością wrodzoną lub nabytą, która pozwala człowiekowi dobrze kierować swoim życiem i pomaga mu zapewnić sobie pomyślność, powodzenie, a nawet szczęście.

W ujęciu filozoficznym mądrości nie utożsamia się z wiedzą, choć zakłada jej posiadanie. Platon był zdania, że mądrość wymaga opanowania kompletnej wiedzy, co według niego gwarantowało podejmowanie właściwych decyzji. Jego uczeń Arystoteles uważał natomiast, że sama wiedza jest niewystarczająca, gdyż niezbędne są jeszcze określone zdolności psychiczne. Stoicy, nawiązujący do koncepcji Platona, uważali, że mądrość jest darem, który mogą opanować jedynie nieliczni, predestynowani do tego ludzie, inni zaś nie mogą jej zdobyć. Prowadzi to do wniosku, że mądrość jest owocem doświadczenia osobistego, uważnej obserwacji zarówno zachowania ludzi, zwierząt, jak i praw, jakimi rządzi się przyroda. Dojrzewa jednak na gruncie mądrości wrodzonej, którą już od najwcześniejszych lat wzbogaca także mądrość rodu, plemienia czy ludu, znajdująca swój wyraz we wskazówkach udzielanych przez starszych. W ten też sposób z pokolenia na pokolenie przekazuje się całą sumę zbiorowych doświadczeń i wyciąganych z nich wniosków.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Mądrość w ocenach i zdolność dokonywania właściwych wyborów w odpowiednich momentach wśród niezliczonych wyzwań pojawiających się każdego dnia, może być pogłębiana przez edukację moralną młodzieży, która wchodzi w dorosłe życie. Człowiek w swojej chęci poznawania świata i rozwoju nie zatrzymuje się, co sprawia, że zdobycze cywilizacji będą cały czas się rozszerzać. Warto przy tym zadbać o kulturę przekazu doświadczenia życiowego, moralności, sztuki życia przez starszych, szczególnie zaś wychowawców i nauczycieli.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Poszukiwanie mądrości stanowi istotny element rozwoju młodego człowieka z punktu widzenia psychologicznego. Człowiek mądry jest zdolny do przekazywania swej mądrości. Aby przekazywać swą mądrość, musi nie tylko umieć mówić, lecz także słuchać i rozumieć. Dojrzałość operacji intelektualnych,

występujących w każdym myśleniu, w znacznym stopniu wpływa na rozwiązywanie różnorodnych zadań. Mądrość nie istnieje bowiem sama dla siebie. Jest „sztuką życia z drugim”. Mądrość ma służyć człowiekowi, jego praktycznemu powodzeniu we wszystkich dziedzinach życia. Wyrasta ona z ludzkiego doświadczenia i ludzkich uzdolnień, inteligencji i zdrowego rozsądku, jednocześnie jest darem.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

W ujęciu teologicznym mądrość jest darem Ducha Świętego. Tylko Bóg posiada pełnię mądrości, On sam jest Mądrością doskonałą. W swojej transcendentnej miłości Bóg powołuje do istnienia świat, który jest odbiciem Jego mądrości, nosi jej ślady możliwe do odczytania dlatego, że stworzony świat przedstawia wspaniały ład.

Dzięki stwórczej mądrości Boga świat jawi się nie jako chaos, lecz kosmos, bo zawiera w sobie ślad Bożej myśli, czyli Bożego planu, który wprowadza ład i porządek. Każdy człowiek staje się uczestnikiem tej mądrości już w samym akcie stwórczym Boga, który powołuje go do istnienia jako istotę rozumną, zdolną poznawać prawdę. Dzięki rozumowi może odczytywać ład i porządek zapisany w stworzeniu, a poprzez nie rozpoznać i odkryć Boga – Stwórcę wszystkiego. Człowiek współczesny wciąż na nowo może odczytywać prawdę o Przedwiecznej Mądrości, która wyraża się w pięknie dzieła stworzenia.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Aby dobrze współbrzmieć ze słowem Bożym, filozofia musi przede wszystkim odzyskać wymiar mądrościowy jako poszukiwanie ostatecznego i całościowego sensu życia. Ten podstawowy wymóg jest w istocie bardzo potrzebnym bodźcem dla filozofii, gdyż każe jej przystosować się do własnej natury. Idąc tą drogą, filozofia stanie się bowiem nie tylko decydującym autorytetem krytycznym, który wskazuje różnym dyscyplinom wiedzy, jakie są ich podstawy i ograniczenia, ale także ostateczną instancją jednoczącą ludzką wiedzę i działanie przez to, że pod jej wpływem zmierzają one do jednego najwyższego celu i sensu. Ten wymiar mądrościowy jest dzisiaj tym bardziej nieodzowny, że ogromny wzrost technicznego potencjału ludzkości każe jej na nowo i z całą ostrością uświadomić sobie najwyższe wartości. Jeśli te środki techniczne nie będą podporządkowane jakiemuś celowi, który wychodzi poza logikę czystego utylitaryzmu, rychło mogą ujawnić swój charakter antyludzki, a nawet przekształcić się w potencjalne narzędzia zniszczenia rodzaju ludzkiego.

↑ FR 81.

” Teraz urosliście i sami możecie powiedzieć wasze „tak” Bogu, „tak” dobrowolne i świadome. Sakrament bierzmowania potwierdza chrzest i wylewa na was obficie Ducha Świętego. Teraz wy sami, pełni wdzięczności, możecie przyjąć Jego wielkie dary, które pomagają wam na drodze życia, abyście stali się wiernymi i odważnymi świadkami Jezusa. Dary Ducha Świętego są naprawdę wspaniałe, pozwalają wam kształtować siebie jako chrześcijan, żyć Ewangelią i być aktywnymi członkami wspólnoty. Przypomnę pokrótce te dary, o których najpierw mówi Izajasz, a potem Jezus: pierwszym darem jest mądrość, która pozwala wam odkryć, jak dobry i wielki jest Pan, i jak mówi ewangeliczne słowo, czyni wasze życie pełnym smaku, abyście byli, jak powiedział Jezus, „solą ziemi”.

↑ Benedykt XVI, *Spotkanie z młodzieżą, która przyjmuje sakrament bierzmowania*, San Siro, 2.06.2012, [online:] https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/speeches/2012/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20120602_stadio-meazza.html [dostęp: 31.08.2022].

” Darami Ducha Świętego są: mądrość, rozum, rada, męstwo, umiejętność, pobożność i bojaźń Boża. Pierwszym darem Ducha Świętego według tej listy jest więc mądrość. Nie chodzi tu po prostu o mądrość ludzką, która jest owocem wiedzy i doświadczenia. W Biblii jest powiedziane, że Salomon w momencie koronacji na króla Izraela prosił o dar mądrości (por. 1 Krl 3,9). A mądrość jest właśnie tym: jest łaską widzenia wszystkiego oczami Boga. Jest po prostu tym: widzeniem świata, widzeniem sytuacji, okoliczności, problemów,

wszystkiego oczami Boga. To jest mądrość. Czasami widzimy rzeczy według własnego upodobania lub według nastawienia naszego serca, z miłością lub nienawiścią, z zazdrością... Nie, to nie jest spojrzenie Boga. Mądrością jest to, co czyni w nas Duch Święty, abyśmy widzieli wszystko oczami Boga. To jest dar mądrości.

↑ Franciszek, *Oczami Boga. Katecheza podczas audiencji generalnej*, 9.04.2014, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_09042014 [dostęp: 31.08.2022].

4.3. PISMO ŚWIĘTE

”

Mądrość jest wspaniała i nie wędnie,
 ci łatwo ją dostrzegą, którzy ją miłują,
 ci ją znajdą, którzy jej szukają,
 uprzędza bowiem tych, co jej pragną, wpięrow dając się im poznać.
 Kto dla niej wstanie o świcie, ten się nie natrudzi,
 znajdzie ją bowiem siedzącą u drzwi swoich.
 O niej rozmyślać – to szczyt roztropności,
 a kto z jej powodu nie śpi, wnet się trosk pozbędzie,
 sama bowiem obchodzi i szuka tych, co są jej godni,
 objawia się im łaskawie na ścieżkach
 i wychodzi naprzeciw wszystkim ich zamysłom.
 Początkiem jej – najprawdziwsze pragnienie nauki,
 a staranie o naukę – to miłość,
 miłość zaś – to przestrzeganie jej praw,
 a poszanowanie praw – to rękojmia nieśmiertelności,
 nieśmiertelność zaś przybliży do Boga.
 Tak więc pragnienie Mądrości wiedzie do królestwa.

↑ Mdr 6,12-20.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

”

Siedmioma *darami* Ducha Świętego są: mądrość, rozum, rada, męstwo, umiejętność, pobożność i bojaźń Boża. Chrystus, Syn Dawida, posiada je w całej pełni. Dopełniają one i udoskonalają cnoty tych, którzy je otrzymują. Czynią wiernych uległymi do ohotnego posłuszeństwa wobec natchnień Bożych [...].

↑ KKK 1831.

V. LITERATURA

- Benedykt XVI, *Spotkanie z młodzieżą, która przyjmuje sakrament bierzmowania*, San Siro, 2.06.2012, [online:] https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/speeches/2012/june/documents/hf_ben-xvi_spe_20120602_stadio-meazza.html [dostęp: 31.08.2022].
- Boorstin D.J., *Odkrywczy. Dzieje ludzkich odkryć i wynalazków*, tłum. M. Stopa, Grupa Wydawnicza Bertelsmann Media, Warszawa 2000.
- Budajczak M., *Edukacja domowa*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.
- Franciszek, *Oczami Boga. Katecheza podczas audyencji generalnej*, 9.04.2014, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audyencje/ag_09042014 [dostęp: 31.08.2022].
- Hodurek R., *Mądrość*, bez wyd., Kraków 2007.
- Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2009, s. 1079–1198.
- Kraszewski J.I., *Stara baśń*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – De Agostini Polska, Wrocław 2003.
- Leś T., *Koncepcje mądrości w filozofii Sokratesa, Platona i Arystotelesa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2016.
- Mróz M., *Mądrość życia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2003.
- Nęcka E., *Człowiek – umysł – maszyna. Rozmowy o twórczości i inteligencji*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2007.
- Sękowski A.E., *Osiągnięcia uczniów zdolnych*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.
- Wilowski W., *Utracona mądrość. Umiłowanie mądrości a mądrość. Studium z filozofii porównawczej. Od greckich siedmiu mędrców, poprzez Bhartrharię, Zhuangzi i Salomona, do Schopenhauera*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2012.

